

Sygn. akt II UK 150/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku T. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o składki na ubezpieczenie społeczne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 marca 2012 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 29 grudnia 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2010 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w punkcie 1 zmienił decyzję z dnia 10 lipca 2008 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, którą organ rentowy określił wysokość

zobowiązań T. R. z tytułu nieopłaconych składek w ten sposób, że zwolnił ubezpieczonego z obowiązku zapłaty kwoty 21.045 zł z tytułu odsetek a w punkcie 2 oddalił odwołanie w pozostałym zakresie. Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą T. S. i z tego tytułu zobowiązany był do odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od dnia 1 stycznia 1999 r. W okresie od dnia 1 września 1993 r. do dnia 31 sierpnia 2004 r. ubezpieczony był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych. W okresie od dnia 30 grudnia 1999 r. do dnia 31 sierpnia 2004 r. pracodawca zgłosił go do ubezpieczenia społecznego. Jednocześnie w tym okresie ubezpieczony dokonał zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej. Otrzymywane w trakcie pracy w szkole wynagrodzenie nie przekraczało najniższego miesięcznego wynagrodzenia. Sąd ustalił ponadto, że organ rentowy na żądanie ubezpieczonego wydał mu trzy zaświadczenia o niezaleganiu w opłacaniu składek. W związku z jego wystąpieniem z ponownym wnioskiem o wydanie zaświadczenia o niezaleganiu w opłacaniu składek, w sierpniu 2007 r. organ rentowy dokonał analizy konta płatnika. Decyzją z dnia 10 stycznia 2008 r. stwierdził, że ubezpieczony podlega z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach: od dnia 30 grudnia 1999 r. do dnia 29 lutego 2000 r.; od dnia 1 kwietnia 2000 r. do dnia 28 lutego 2001 r.; od dnia 1 kwietnia 2001 r. do dnia 28 lutego 2002 r.; od dnia 1 kwietnia 2002 r. do dnia 31 stycznia 2003 r.; od dnia 1 marca 2003 r. do dnia 31 stycznia 2004 r.; od dnia 1 marca 2004 r. do dnia 31 sierpnia 2004 r. Decyzja ta uprawomocniła się. Na podstawie dowodu z opinii biegłego Sąd pierwszej instancji ustalił, że na koncie T. R. istnieje zadłużenie w wysokości 22.932,65 zł z tytułu składek, zaś 21.045,00 zł z tytułu odsetek, co jest zgodne z kwotami wskazanymi w zaskarżonej decyzji. Sąd Okręgowy zważył, iż prowadząc działalność gospodarczą wnioskodawca podlegał ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r., Nr 205 poz. 1585), a następnie przytoczył treść art. 9 ust. 1a, art. 16 ust. 4

oraz art. 17 ust. 3, art. 23 ust. 1, art. 31 i 32 cytowanej ustawy oraz § 4 ust. 3c rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczenia składek, wypłaconych zasiłków z ubezpieczeń chorobowego i wypadkowego, zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz kolejności zaliczania wpłat składek na poszczególne fundusze (Dz.U. z 1998 r., nr 165 poz. 1197 ze zm.). Sąd Okręgowy ocenił, że wyliczenie przedstawione przez biegłego sądowego jest rzetelne, oparte na odpowiednich dokumentach rozliczeniowych oraz przepisach prawa i może stanowić podstawę dla rozstrzygnięcia Sądu. W kwestii odsetek od zaistniałej należności wynoszących 21.045,00 zł Sąd pierwszej instancji stwierdził, że obciążanie nimi odwołującego przez organ rentowy jest bezpodstawne. Sąd podkreślił, że wnioskodawca nie wiedział i nie mógł wiedzieć o istnieniu jakiegokolwiek zaległości wobec organu rentowego, gdyż zostały mu wystawione zaświadczenia o braku zaległości w płatnościach składek, a wcześniejsze deklaracje były akceptowane przez organ rentowy. Ponadto decyzję stwierdzającą, w jakim okresie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniu, T. R. otrzymał dopiero w styczniu 2008 r. W tej sytuacji obciążenie go obowiązkiem zapłaty odsetek stanowiłoby naruszenie konstytucyjnej zasady zaufania obywateli do organów państwa wywiedzionej z zasady demokratycznego państwa prawa.

Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 29 grudnia 2010 r. apelację tę oddalił - stwierdzając, że obarczona błędami (zaświadczenia o niezaleganiu) i przewlekłością (decyzja z dnia 10 lipca 2008 r.) reakcja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na zaległości składowe T. R. (najwcześniejsze dotyczą grudnia 1999 r.) jest faktyczną przyczyną ich powstania i dlatego stwierdzenie (rozstrzygnięcie) o długu obejmującym odsetki za zwłokę nie może uzyskać ochrony prawnej. Sąd Apelacyjny wskazując na obowiązek prokonstytucyjnej wykładni prawa, powołując art. 7 i art. 8 Konstytucji RP stwierdził, że nie jest właściwe naliczanie odsetki za zwłokę w myśl art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jeżeli płatnik przez długi czas nie zdawał sobie sprawy z faktu, że obciążają go nieopłacone należności z tytułu składek, a brak tej wiedzy wynikał pośrednio z niewłaściwego działania organu rentowego.

Organ rentowy zaskarżył w całości skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 grudnia 2010 r., powołując w niej naruszenia prawa materialnego, poprzez błędną wykładnię art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) w związku z art. 53 § 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r., Nr 8, poz. 60 ze zm.), polegającą na przyjęciu przez sąd drugiej instancji, że nie nalicza się odsetek za zwłokę, jeżeli płatnik nie ponosi winy za nieopłacenie należnych składek na ubezpieczenia społeczne, w terminie przewidzianym przez ustawę. Wskazując na powyższe, organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W myśl art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, od nieopłaconych w terminie składek należne są od płatnika składek odsetki za zwłokę, na zasadach i w wysokości określonych w ustawie Ordynacja podatkowa. Przepis powyższy nie przewiduje winy płatnika, jako pozytywnej przesłanki obciążenia go odsetkami. Brak jest też w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych przepisów, jakie zezwalałyby na odstępianie od naliczania odsetek w razie wystąpienia jakichkolwiek okoliczności, mających wpływ na przyczyny powstania zadłużenia. Również art. 53 ust. 1 ordynacji podatkowej, czyli przepis objęty odesłaniem z art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, wiąże obowiązek uiszczenia odsetek wyłącznie z powstaniem zaległości podatkowej. W takim stanie rzeczy należy przyjąć, odmiennie niż uczynił to Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie, że odsetki za zwłokę należne są zawsze, jeżeli tylko składki na ubezpieczenia społeczne nie zostaną opłacone w terminie. Stanowisko takie znajduje jednoznaczne potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, skoro kwestia ta została już rozstrzygnięta przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 maja 2007 r., I UK 362/06 (OSNP 2008/11-12/175), zgodnie z którym „obowiązek zapłaty odsetek od nieuiszczonych w terminie składek na ubezpieczenie społeczne nie jest

uzależniony od winy płatnika (art. 53 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm. w związku z art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.).” Sąd Najwyższy przyjął, iż określenie „odsetki za zwłokę” ustawodawca w prawie podatkowym i prawie ubezpieczeń społecznych wiąże z sytuacją, kiedy podatnik lub inny podmiot zobowiązany do świadczenia podatku (należności) nie uiści podatku w terminie płatności. Takie opóźnienie w spłacie podatku ustawodawca nazywa „zwłoką”. Przepis art. 53 § 1 Ordynacji podatkowej stanowiący o obowiązku pobrania odsetek za zwłokę w przypadku istnienia zaległości w opłacaniu podatków, w ogóle nie zajmuje się zagadnieniem, z czyjej winy zaległości te powstały. Oznacza to, że w każdej sytuacji faktycznej istnienie zaległości podatkowych rodzi dla podatnika następstwa w postaci obowiązku świadczenia od nich odsetek za zwłokę (wyrok NSA z dnia 23 stycznia 1985 r., SA/Lu 282/85, POP 1992 nr 1, poz. 27). Ponadto, ustawa o systemie ubezpieczeń poza wskazaniem w treści art. 23 terminu „odsetki za zwłokę” w żaden sposób nie określa charakteru prawnego tych należności. Zgodzić należy się także z podniesioną w skardze kasacyjnej argumentacją, że okoliczności dotyczące określonych szczególnych przyczyn niedopełnienia przez płatnika obowiązku terminowego opłacania składek, czy też braku jego zawinienia w powstaniu zadłużenia, mogą mieć znaczenie dopiero w osobnym postępowaniu, mającym na celu ocenę wystąpienia przesłanek umorzenia należności z tytułu składek, określonych w art. 28 ust. 3 i ust. 3a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W przedmiotowej sprawie decyzja organu rentowego z dnia 10 lipca 2008 r. poddana kontroli sądu ubezpieczeń społecznych nie rozstrzygała o odmowie umorzenia, tylko za przedmiot miała stwierdzenie wysokości istniejącego zadłużenia. Dopiero jednoznaczne ustalenie wysokości zadłużenia z tytułu składek, otwiera płatnikowi drogę do rozpoznania jego ewentualnego wniosku o umorzenie należności składkowych, w postępowaniu zakończonym stosowną decyzją organu rentowego. Ta ostatnia decyzja podlega kontroli sądów administracyjnych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

